

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης: 240/2016
ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Α' ΤΜΗΜΑ
Συνεδρίαση της 28-9-2016

ΣΥΝΘΕΣΗ:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ανδρέας Χαρλαύτης, Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

ΜΕΛΗ : Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Αγγελική Καστανά, Ελένη Πασαμιχάλη, Πέτρος Κωνσταντινόπουλος και Ευσταθία Τσαούση, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Αγγελική Καστανά, Νομική Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμός Ερωτήματος: Το υπ' αριθμ. πρωτ. Δ. ΕΙΣΠΡ. Α.1023310 ΕΞ 2016/12-2-2016 έγγραφο του Υπουργείου Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, Γενική Διεύθυνση Φορολογικής Διοίκησης, Διεύθυνση Εισπράξεων, Τμήμα Α'.

Ερώτημα: Ερωτάται: α) εάν έχει υποπέσει σε παραγραφή, κατ' άρθρο 90 του ν.2362/1995, αξίωση εναγόντων σε αναγνωριστική αγωγή κατά του Δημοσίου, για την επιστροφή δικαστικού ενσήμου, που καταβλήθηκε εν όψει ασκήσεως και συζητήσεως της αγωγής των, και β) ποίος ο χρόνος έναρξης της παραγραφής.

Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α') γνωμοδότησε ως ακολούθως:

Ιστορικό:

Από το έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, προκύπτει το ακόλουθο ιστορικό:

1. Με την υπ' αριθμ. 188/2008 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Τρικάλων απορρίφθηκε αγωγή των Α.Π. κ.λπ. (σύν. 26) υπαλλήλων του Ελληνικού Δημοσίου, με την οποία ζητούσαν να αναγνωρισθεί υποχρέωσή του να καταβάλει σ' αυτούς την προβλεπόμενη από τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 14 του ν.3016/2002 μηνιαία μισθολογική παροχή των 176€.

2. Στη συνέχεια, με την υπ' αριθμ. 273/2010 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Λάρισας έγινε δεκτή έφεση των εναγόντων, εξαφανίστηκε η υπ' αριθμ. 188/2008 απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου και αναγνωρίστηκε η υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου να καταβάλει στους ενάγοντες ποσό 6.336€ νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής. Επίσης, διατάχθηκε, με την εν λόγω απόφαση, να επιστραφεί στους ενάγοντες, ενόψει του αναγνωριστικού αιτήματος της αγωγής, το καταβληθέν (στις 30-7-2007) δικαστικό ένσημο «καθόσον (σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης) υποχρέωση καταβολής δικαστικού ενσήμου υφίσταται μόνον επί καταψηφιστικής αγωγής (άρθρο 274 παρ. 1 του Κ.Δ.Δ.)».

3. Η απόφαση του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου (η οποία κατέστη αμετάκλητη μετά την έκδοση της υπ' αριθμ. 2361/2014 απόφασης του ΣΤΕ) έχει εκτελεστεί κατά το πρώτο μέρος, δηλαδή έχει καταβληθεί στους ενάγοντες το ποσό των 6.336 €, αλλά δεν έχει επιστραφεί το καταβληθέν δικαστικό ένσημο. Και τούτο διότι η αρμόδια Δ.Ο.Υ. Καρδίτσας έχει αρνηθεί να προβεί στην επιστροφή, με την αιτιολογία ότι, η συγκεκριμένη απαίτηση κατά του Δημοσίου έχει υποπέσει στην πενταετή παραγραφή της παρ. 1 του άρθρου 90 του ν.2362/1995.

4. Οι ενάγοντες με την από 5-11-2015 αίτηση του πληρεξουσίου δικηγόρου τους ζήτησαν από την Δ/ση Εισπράξεων του Υπουργείου (ερωτώσα υπηρεσία) την «πρέπουσα ερμηνεία της εφετειακής αποφάσεως». Για το σκοπό αναφέρουν: α) ότι το άρθρο 90 του Ν.2362/1995 έχει καταργηθεί με το άρθρο 177 του ν.4270/2014 και β) ότι εφαρμόζεται το άρθρο 136 του ν.4270/2014, που αφορά στην παραγραφή απαιτήσεων του Δημοσίου και επομένως η αξίωσή τους, που αναγνωρίστηκε με δικαστική απόφαση, παραγράφεται μετά εικοσαετία (παρ. 3 περ.β).

5. Η άνω υπηρεσία απάντησε στην προαναφερόμενη αίτηση με το υπ' αριθμ. πρωτ. Δ. ΕΙΣΠΡ. Α.1151055 ΕΞ 2015 19.11.2015 έγγραφό της, στο οποίο εκφράζεται η γνώμη ότι η εν λόγω αξίωση δεν έχει παραγραφεί.

Εν όψει της άνω διαφωνίας, υποβλήθηκε το εξεταζόμενο ερώτημα.

Νομοθετικό πλαίσιο:

6. Στο άρθρο 2 του ν. ΓΠΟΗ' της 3/3 Ιαν. 1912 «περί δικαστικών ενσήμων», όπως ίσχυε (πριν από τις τροποποιήσεις του με τους νόμους 3994/2011 και 4093/2012) οριζόταν ότι: «Οσάκις η αξία του αντικειμένου της αγωγής είναι ανωτέρα των 10.000 δρχ. επιβάλλεται τέλος, καταβαλλόμενο κατά τον ανωτέρω και εν άρθρ. 7 οριζόμενο τρόπον Εξαιρούνται της διατάξεως ταύτης αι κατά τον Ν. ΓΨ4Ζ' (3797) του 1911 ενασκούμεναι αγωγαί περί προσωρινών μέτρων».

7. Περαιτέρω, στο άρθρο 7 παρ.3 του ν.δ/τος 1544/1942 «Περί τροποποιήσεως δικονομικών τινών διατάξεων» (Α' 189), όπως ίσχυε πριν από την τροποποίηση-αντικατάστασή του με το άρθρο 70 του ν.3994/2011, οριζόταν ότι: «Η ορθή έννοια του άρθρου 2 του ν.ΓΠΟΗ' είναι ότι εις το δι' αυτού επιβαλλόμενο τέλος δεν υπόκεινται αι απλώς αναγνωριστικά αγωγαί ως και αι περί ακυρώσεως πλειστηριασμού».

8. Στο άρθρο 274 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 274. Τέλος δικαστικού ενσήμου.

«1. Για το παραδεκτό της καταψηφιστικής αγωγής, είτε αυτή ασκείται αυτοτελώς είτε σωρευτικώς με προσφυγή, καθώς και για το παραδεκτό της αντίστοιχης κύριας παρέμβασης, καταβάλλεται το τέλος δικαστικού ενσήμου που προβλέπεται από τον ν.ΟΗ/1912, όπως εκάστοτε ισχύει. 2. ...».

9. Τέλος, στα άρθρα 90 και 91 του ν.2362/1995 «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις» (Α' 247), που εφαρμόζονται εν προκειμένω, αφού οι αντίστοιχες διατάξεις των άρθρων 140 και 141 του ν.4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας, δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143) εφαρμόζονται (κατ' άρθρο 183 παρ. 2 περ. γ του ν.4270/2014) για απαιτήσεις σε βάρος του Δημοσίου που γεννώνται μετά την 1-1-2015, ορίζονται τ' ακόλουθα:

Άρθρο 90. Παραγραφή απαιτήσεων κατά του Δημοσίου.

«1. Οποιαδήποτε απαίτηση κατά του Δημοσίου παραγράφεται μετά πενταετία, εφόσον από άλλη γενική ή ειδική διάταξη δεν ορίζεται βραχύτερος χρόνος παραγραφής αυτής.

2. Η κατά του Δημοσίου απαίτηση προς επιστροφή αχρεωστήτως ή παρά το νόμο καταβληθέντος σ' αυτό χρηματικού ποσού παραγράφεται μετά τρία έτη, από της καταβολής. Για τα τελωνειακά έσοδα ισχύουν οι ειδικές διατάξεις του άρθρου 30 του ν.1165/1918 του Τελωνειακού Κώδικα, όπως ισχύει. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται και επί ποσών που εισπράττονται από το Δημόσιο για λογαριασμό τρίτων.

3. Η απαίτηση οποιουδήποτε των επί σχέσει δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου υπαλλήλων του Δημοσίου, πολιτικών ή στρατιωτικών, κατ' αυτού, που αφορά σε αποδοχές ή άλλες κάθε φύσεως απολαβές αυτών ή αποζημιώσεις ... παραγράφεται μετά διετία από της γενέσεώς της.

4. Η παραγραφή του καθόλου δικαιώματος των περιπτώσεων της παραγράφου 3 του παρόντος είναι δέκα ετών.

5. Ο χρόνος παραγραφής των απαιτήσεων των συνταξιούχων εν γένει και βοηθηματούχων του Δημοσίου, καθώς και των κληρονόμων αυτών από καθυστερούμενες συντάξεις, επιδόματα και βοηθήματα είναι δύο ετών, έστω και αν έχουν ενταλθεί εσφαλμένα. Οι εντελλόμενες δεδουλευμένες συντάξεις, βοηθήματα ή επιδόματα κατά την εκτέλεση, το πρώτον πράξεων ή αποφάσεων κανονισμού συντάξεως ή βοηθήματος παραγράφονται σε δύο χρόνια, που αρχίζουν μετά την παρέλευση τριμήνου από τη χρονολογία εκδόσεως της σχετικής πράξεως ή αποφάσεως.

6. Χρηματική απαίτηση κατά του Δημοσίου, που έχει αναγνωρισθεί σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από τη νομοθεσία περί Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή που έχει βεβαιωθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση ή για την οποία έχει εκδοθεί τίτλος πληρωμής, υπόκειται σε παραγραφή πέντε ετών, που αρχίζει από την αναγνώριση ή την τελεσιδικία ή την έκδοση του τίτλου πληρωμής, αντίστοιχα».

Άρθρο 91. Έναρξη παραγραφής απαιτήσεων κατά του Δημοσίου.

«Επιφυλασσομένης κάθε άλλης ειδικής διατάξεως του παρόντος η παραγραφή οποιασδήποτε απαιτήσεως κατά του Δημοσίου αρχίζει από το τέλος του

οικονομικού έτους μέσα στο οποίο γεννήθηκε και ήταν δυνατή η δικαστική επιδίωξη αυτής...».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων:

Από τον συνδυασμό των άνω διατάξεων, ερμηνευομένων αυτοτελώς αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, προκύπτουν τα εξής:

10. Με το άρθρο 2 του ν.ΓΠΟΗ/1912 προβλέφθηκε η καταβολή τέλους δικαστικού ενσήμου, ενός τέλους που υπολογίζεται επί του αντικειμένου της δίκης. Σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη, όπως μεταγενεστέρως ερμηνεύθηκε αυθεντικώς με το άρθρο 7 παρ. 3 του ν.δ/τος 1544/1942, τροποποιήθηκε και ίσχυε, μέχρι την αντικατάστασή της με το άρθρο 70 παρ. 3 του ν.3994/2011, η υποχρέωση καταβολής του δικαστικού ενσήμου αφορούσε μόνο τις καταψηφιστικές αγωγές. Η απαλλαγή της αναγνωριστικής αγωγής από του τέλους του δικαστικού ενσήμου καταργήθηκε με την άνω διάταξη του άρθρου 70 παρ. 3 του ν.3994/2011.

11. Με τη διάταξη του άρθρου 90 παρ. 1 του ν.2362/1995 θεσπίζεται ως γενικός κανόνας η πενταετής παραγραφή των κάθε είδους χρηματικών αξιώσεων των τρίτων κατά του Δημοσίου, εφόσον από άλλη γενική ή ειδική διάταξη δεν ορίζεται βραχύτερος χρόνος παραγραφής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση, το Δημόσιο παρέχει στους πιστωτές του το δικαίωμα να διεκδικήσουν τις αξιώσεις τους, χωρίς να φαλκιδεύονται τα δικαιώματά τους από την ταχύτητα της παραγραφής (Β.Παπαχρήστου «Παραγραφές υπέρ και κατά του Δημοσίου μετά το ν.2362/1995 σελ. 132 επ.). Η εν λόγω (πενταετής) παραγραφή αρχίζει, κατ' άρθρο 91 του ίδιου νόμου, (με την επιφύλαξη άλλης ειδικής διατάξεως του ν.2362/1995) από το τέλος του οικονομικού έτους μέσα στο οποίο γεννήθηκε και έγινε δυνατή η δικαστική επιδίωξη αυτής.

Την αυτή – πενταετή – παραγραφή – θεσπίζει και η διάταξη της παρ.6 του άρθρου 90 για τις χρηματικές απαιτήσεις κατά του Δημοσίου, που έχουν βεβαιωθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση. Η εν λόγω παραγραφή αρχίζει, όμως, από την τελεσιδικία.

Εξαιρέση από τον ανωτέρω γενικό κανόνα της πενταετούς παραγραφής θεσπίζεται, μεταξύ άλλων, με την παρ. 2 του αυτού ως άνω άρθρου 90 για τις κατά του Δημοσίου απαιτήσεις τρίτων προς επιστροφή ποσών που καταβλήθηκαν στο Δημόσιο αχρεωστήτως ή παρά το νόμο. Για τις απαιτήσεις αυτές ορίζεται με το

εδάφιο α' της παρ. 2 του άρθρου 90, τριετής παραγραφή, με χρόνο ενάρξεως της παραγραφής την καταβολή. Κατά συνέπεια, όταν η κατά του Δημοσίου προς επιστροφή απαίτηση αναφέρεται σε ποσά, που αιτία έχουν την αχρεώστητη καταβολή, η παραγραφή είναι τριετής και αρχίζει από την καταβολή (σταθερό ενακτήριο χρονικό σημείο) και όχι από την βεβαίωση ή από το τέλος του οικονομικού έτους μέσα στο οποίο έγινε η καταβολή (Β. Παπαχρήστου ο.π. σελ. 135). Και τούτο διότι η εν λόγω διάταξη είναι ειδική σε σχέση προς τη διάταξη του άρθρου 91 του ιδίου νόμου, με την οποία ρυθμίζεται γενικώς, όπως προαναφέρθηκε, το θέμα της έναρξης του χρόνου παραγραφής οποιασδήποτε αξίωσης κατά του Δημοσίου από το τέλος του οικονομικού έτους, μέσα στο οποίο γεννήθηκε και κατέστη δυνατή η δικαστική επιδίωξή της, επιφυλασσομένης, όμως, κάθε άλλης ειδικής διατάξεως του νόμου αυτού, όπως εκείνη της παραγράφου 2 του άρθρου 90 (ad hoc ΣτΕ 3928/2013).

12. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από το διδόμενο πραγματικό η καταβολή του δικαστικού ενσήμου από τους εναγόντες έγινε στις 30-4-2007. Η εν λόγω καταβολή έγινε αχρεωστήτως, αφού η αγωγή τους ασκήθηκε ως αναγνωριστική και ως τέτοια απαλλάσσετο της καταβολής δικαστικού ενσήμου (πρβλ. ΔΕΦ ΑΘ 2293/2000). Σύμφωνα λοιπόν με τα προεκτεθέντα, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, η αξίωση των εναγόντων για την καταβολή του δικαστικού ενσήμου υπέπεσε στην τριετή παραγραφή του άρθρου 90 παρ.2 εδ. α' του ν.2362/1995, η οποία άρχισε την 1-5-2007 (την επομένη της καταβολής) και συμπληρώθηκε την 1-5-2010.

13. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και εάν γινόταν δεκτό ότι η παραγραφή της αξιώσεως των εναγόντων για την επιστροφή του δικαστικού ενσήμου, που καταβλήθηκε χωρίς να υπάρχει υποχρέωση προς τούτο (αχρεωστήτως) έχει ως αφετηρία όχι την καταβολή, αλλά τη δημοσίευση της τελεσιδίκου εφετειακής αποφάσεως, διότι τότε προέκυψε η υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου για την απόδοση αυτού και πάλι η αξίωσή τους έχει υποπέσει σε παραγραφή. Ειδικότερα, κατά τη γνώμη του Προέδρου του Τμήματος και των Νομικών Συμβούλων Ανδρέα Ανδρουλιδάκη, Στυλιανής Χαριτάκη, Ελένης Πασαμιχάλη, Πέτρου Κωνσταντόπουλου και Ευσταθίας Τσαούση η αξίωση έχει υποπέσει στην πενταετή παραγραφή της παρ. 6 του άρθρου 90, η οποία άρχισε την επομένη της δημοσιεύσεως της εφετειακής

αποφάσεως (28-7-2010) και συμπληρώθηκε στις 28-7-2015. Κατά τη γνώμη των Νομικών Συμβούλων Ευφροσύνης Μπερνικόλα και Αγγελικής Καστανά η αξίωση, ως εκ της φύσεώς της, (αχρεώστητη καταβολή) έχει υποπέσει στην τριετή παραγραφή της παραγ. 2 του άρθρου 90 η οποία, αρξαμένη ως ανωτέρω στις 28-7-2010, συμπληρώθηκε στις 28-7-2013 (πρβλ. ΕΣ 1917/2013, ΔΕΦ ΑΘ.47/2010). Επομένως, η αίτηση των εναγόντων που κατατέθηκε στις 14-9-2015 στη Δ.Ο.Υ. Καρδίτσας, με την οποία ζήτησαν την καταβολή του δικαστικού ενσήμου, δεν διέκοψε την ήδη συμπληρωθείσα (και κατά τις δύο γνώμες) παραγραφή και ορθώς (αν και με άλλη αιτιολογία) η εν λόγω Υπηρεσία αρνείται την ικανοποίηση του σχετικού αιτήματος.

Απάντηση:

Κατ'ακολουθία των προεκτεθέντων, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α') γνωμοδοτεί ομοφώνως στο τεθέν ερώτημα, ότι η αξίωση των εν προκειμένω εναγόντων – αιτούντων για την επιστροφή τέλους δικαστικού ενσήμου, που καταβλήθηκε αχρεωστήτως, έχει υποκύψει σε παραγραφή, κατ'άρθρο 90 παρ. 2 εδ. α' και παρ. 6 του ν.2362/1995 και επομένως, η αρμόδια Υπηρεσία του Ελληνικού Δημοσίου (Δ.Ο.Υ. Καρδίτσας) νομίμως αρνείται την ικανοποίησή της.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 7-10-2015

Ο Πρόεδρος

Ανδρέας Καρλαύτης

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Αγγελική Καστανά

Νομική Σύμβουλος του Κράτους

